

Ehl-i Sünnet Savunması Kitaplığı: 17

ÖLÜNÜN ARKASINDAN

KUR'AN OKUMAK

Sinan Yilmaz

Ehl-i Sünnet Savunması Kitaplığı: 17

ÖLÜNÜN ARKASINDAN

KUR'AN

OKUMAK

Sinan Yılmaz

İÇİNDEKİLER

Giriş	3
Ölüye Kur'an okuma hakkında mezheplerin görüşleri	4
Ölünün arkasından Kur'an okumanın caiz olduğunu bildiren hadisler	10
1. "Ölünün başucunda Fatiha suresini, ayakucunda Bakara suresinin sonunu okuyun." hadisi	10
2. Hz. Leclac hadisi, ölüye Kur'an okunabileceğini ispat eder.	13
3. "Ölülerinize Yasin suresini okuyun." hadisi	16
4. Bir ağacın tesbihi dahi ölüye fayda sağlıyorsa...	19
5. Cenaze namazında Fatiha suresinin okunabilmesi, ölüye Kur'an okunabileceğine delildir.	21
Ölünün arkasından Kur'an okumanın caiz olmadığını söyleyenlerin iddiaları ve bunlara cevaplar	22
1. Selefilerin "Bu konuda ne bir hadis, ne de bir Sahabe uygulaması vardır." sözlerine cevap	22
2. "İnsan için ancak çalıştığı vardır." ayetinin manası	30
3. "Evlerinizi kabre çevirmeyin." hadisinin izahı	36
Ölülere bağışlanan Kur'an'ın sevabı bölünür mü?	37

Giriş

Bir itikat dersinde daha sizlerle birlikteyiz. Konumuz, ölünün arkasından Kur'an okuma...

Kendilerine “**Selefi**” diyen kişiler, ölünün arkasından Kur'an okunamayacağını; yine kabristanda Kur'an okumanın caiz olmadığını söylemektedirler. Bizler bu eserde, ölünün arkasından Kur'an okunabileceğini, inşallah delillerle ispat edeceğiz.

Önce şunu ifade edelim:

Biz “**Ölünün arkasından Kur'an okunur.**” derken; öyle ses cihazları kurulmuş, hocalara para verilmiş, gösteriş ve riyanın olduğu okumaları kastetmiyoruz. Zaten Kur'an okutmak için ücret vermek haramdır. İçinde riya olan amel de Allah katında makbul değildir. Bizim “**Caizdir.**” sözümüzün manası şudur:

Kişi annesinin, babasının, eşinin ya da bir dostunun kabrine ziyarette gider. Kabrin başında boynunu bükerek; tevazu ve huşu ile tefekkür ve ihlasla Kur'an okur, sonra okuduğu Kur'an'ın sevabını ölüye bağışlar ve onun arkasından da dua eder. Bunu kabristanda yapabileceği gibi, evinde veya başka bir yerde de yapabilir. Yeter ki işin özünde ihlas olsun. İşte bizim “**caizdir**” dediğimiz şey bu ve inşallah bu davamızı, delillerle ispat edeceğiz.

Ölüye Kur'an okuma hakkında mezheplerin görüşleri

Bizler neyin helal, neyin haram olduğunu, müçtehid imamların fetvalarından öğreniriz. Bir hadis görüp; “şu helaldir, şu haramdır” demek, ancak fıkıh ilmini bilmeyenlerin işidir. **Bizler her amelimizde, mezhep imamlarına tabi oluruz.** Çünkü onların, Kur'an ve hadisten hüküm çıkarma kabiliyeti, bizlere kıyas edilmez. Bizim için amelde 4 mezhep esastır ve herkes kendi mezhebine göre amel eder...

Bu mesele hakkında, 150 sayfalık bir kitap yazıp, sitemize ekledik. Dileyenler ilgili kitabı okuyup “**Bir mezhebe niçin tabi olmalıyız?**” sorusunun cevabını ve mezheplerle ilgili diğer meseleleri öğrenebilir. Kısacık bir derste, 150 sayfanın özetini yapmak mümkün değil. Bu sebeple, bu meselenin izahına burada girmiyor, ilgili kitaba havale ediyoruz...

Şimdi mezheplerin görüşlerini öğrenelim:

Hanefi mezhebinde; kabirde olsun, başka mekânlarda olsun, ölülere Kur'an okumak caizdir. Hanefiler, okunan Kur'an'ın sevabının bağışlanması durumunda, bunun ölüye ulaşacağını kabul ederler. (*İbni Nüceym, el-Bahru'r Rik, III, 63; Meydani, el-Lübab, I, 38; İbni Abidin, Reddu'l Muhtar, I, 844*)

Hanefi kitaplarının hemen hemen tamamında, şu metin yer almaktadır:

Kişi namaz, oruç, zekat, hac ve Kur'an okumak gibi bir ameli işler de sevabını başkasına bağışlarsa, bunu hangi niyetle yaparsa yapsın, bu yapılan bağış yerine ulaşır ve kendisine bağış yapılan kişi bundan faydalanır. Ölü veya diri olması fark etmez. (*Ayni, el-Bidaye, III, 844*)

Hanefiler buna delil olarak;

- Efendimiz (asm)'ın, ümmeti adına kurban kesmesini;
- Ölülere Yasin okunabileceğini gösteren hadis-i şerifi;
- Ölü adına yapılan hac ve sadakanın, faydalı olacağını gösteren hadisleri;

- Ve kabirlerde, Yasin ve İhlas suresinin okunabileceğini gösteren, hadisleri delil göstermişlerdir.

Muhaddis ve fakih **Ayni'den İbni Abidin'e kadar**, hemen hemen bütün Hanefi âlimleri, bunda müttefiktirler.

Hanbeli mezhebindeki görüş de Hanefiler gibidir. **Hanbeli mezhebinde, ölülere Kur'an okumak caizdir.**

Ahmed İbni Hanbel Hazretleri, önceleri, kabirlerde Kur'an okumasını caiz görmemiştir. Daha sonra ise bu fetvasından dönmüştür. Onun dönmesine sebep olan hadise şudur:

Ahmed İbni Hanbel Hazretleri, **Muhammed b. Kudâme el-Cevheri** ile birlikte, bir cenazeye katılmışlardı. Bir adam bu esnada, kabrin başında Kur'an okumaya başladı. İbni Hanbel Hazretleri: **“Ey falanca, kabirde Kur'an okumak bidattır.”** diyerek, Kur'an okumasına engel oldu. Bunun üzerine, yanındaki Muhammed b. Kudâme, Ahmed İbni Hanbel'e şöyle sordu: **Mübeşşir b. İsmail el-Halebi hakkındaki düşünce nedir? Ve ondan hadis aldın mı?**

İbni Hanbel Hazretleri, bu kişinin güvenilir olduğunu ve ondan hadis aldığını söyledi. Bunun üzerine Muhammed b. Kudâme, **Leclac hadisini, Mübeşşir b. İsmail'in kendisine rivayet ettiğini söyledi.** Leclac hadisi şöyledir:

Sahabeden Leclac Hazretleri, oğluna vasiyette bulunurken şöyle demiştir:

“Oğulcuğum! Ben öldüğüm zaman beni mezara göm. Beni mezara koyduğün zaman şöyle de: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ. Sonra da üzerime toprak atarak düzelt. Daha sonra da başımın ucunda Bakara suresinin baş tarafını ve son kısmını oku. Zira ben Hz. Peygamber'in böyle dediğini duydum.” (Taberani, XIX, 220, 221; İbni Asakir, Tarihu Dimeşk, XXXXX, 292; el-Beyhaki, IV, 56)

Bu hadisi duyan İbni Hanbel Hazretleri, Kur'an okumasını engellediği adamı çağırttı ve okumasına devam etmesini istedi. (İbni Kudame, el-Mugni, II, 424)

İşte bu hadiseden anlıyoruz ki, İbni Hanbel Hazretlerinin son görüşü, kabirlerde Kur'an okumanın, caiz olduğu yönündedir.

Yine Ahmed İbni Hanbel Hazretleri, şöyle demektedir:

“Kabristana girdiğinizde, Ayetü'l-Kürsi ve üç defa İhlas suresini okuyarak şöyle dua ediniz: Allah'ım onun ecrini şu kabir halkına ulaştır.” (İbni Kudame, *el-Mugni*, II, 424; Kurtubi, *et-Tezkira*, I, 96)

Başka bir rivayette de şöyle der:

“Fatiha suresini, Muavvizeteyn ve İhlas surelerini okuyunuz. Sonra da bunu kabir halkına bağışlayınız. Çünkü o, ölümlere ulaşır.” (Kurtubi, *et-Tezkira*, I, 96)

Hanbeli mezhebinin önde gelen fakihlerinden, İbni Kudame el-Makdisi Hazretleri ve Selefilerin yere göğe sığdıramadığı İbni Teymiye; Ahmed İbni Hanbel'in bu görüşünün, son görüşü olduğunu söyler ve bu görüşü tercih ederler. (İbni Kudame, *el-Mugni*, II, 424; İbni Teymiye, *Mecmû'ul Fetava*, XXIV, 366)

Yine Hanbeli mezhebinde, kişinin, kendi kabri üzerine Kur'an okumayı vasiyet etmesi caizdir. Çünkü onlara göre, şu üç durumda Kur'an'ın sevabı ölüye ulaşır:

- Kabrin yanında okumak,
- Okumadan sonra dua etmek,
- Sevabını, ölünün ruhuna niyet ederek okumak. (Vehbe Zuhayli, *el-Fıkhu'l İslam*, 8/51)

Bu konuda Hanbeliler, Hanefiler gibi çerçeveyi geniş tutarak, “Ne tür ibadet olursa olsun, kişi yaptığı ibadetin sevabını ölümlere bağışlarsa, Allah'ın izniyle ölü bundan faydalanır.” demişlerdir.

Şafi mezhebine gelince; İmam Gazali, İbnü's Salah, İmam Nevevi, Muhibbü't Taberi, İbnu'r Rıfat, İbni Hacer, İmam Suyuti, İmam Şirbinî gibi, neredeyse bütün Şafi âlimleri, ölümlere Kur'an okunabileceğini kabul etmişlerdir.

İmam Nevevi ki, Şafililerin, İmam Şafi'den sonra, ikinci büyük imam olarak gördükleri zattır. Bu zat, İmam Şafi Hazretlerinin şu sözünü nakleder:

“Ziyaretçilerin kabirde, Kur'an'dan bir bölüm okumaları müstehaptır. Şayet Kur'an'ın tamamını okurlarsa bu daha güzel olur.” (*Nevevi, el-Ezkar, 137; Riyazu's-Salihin*)

Selefilerin, İbni Teymiye'den sonra en çok beğendikleri İbni Kayyim, “*Ruh*” isimli kitabında, **Hasan b. Sabbah Zafera**'nın şu sözünü nakleder:

“İmam Şafi'ye sorduğum zaman, O: ‘Kabirde Kur'an okumanın hiçbir sakıncası yoktur.’ demiştir.” (*İbnü-l Kayyim el-Cezviyye, Ruh, 19*)

Bakın, İmam Şafi'nin bu sözünü, Selefilerin en çok güvendiği İbni Kayyim, kendi eserinde naklediyor. Zaten İbni Kayyim da bu itikat üzeredir.

Selefiler bu izahlar karşısında diyorlar ki: Bu, İmam Şafi'nin evvelki görüşü olabilir...

Onların bu sözüne karşı diyoruz ki:

Şafi Mezhebinin ikinci imamı olan **İmam Nevevi**, bu görüşü benimsiyor ve İmam Şafi'den de bu görüşü naklediyor. **İmam Gazali, İbnü's Salah, İbni Hacer, İmam Suyuti, İmam Şirbînî** gibi, Şafi mezhebinin büyük âlimleri, yine bu görüşle amel ediyor. İmam Şafi bu görüşte olmasaydı, onlar bu görüşü kabul eder miydi? Haşa, İmam Şafi'ye iftira mı atmışlar. Yoksa siz mi İmam Şafi'ye iftira atıyorsunuz?

Şafi mezhebinde bir görüş daha vardır. Bu görüşe göre, **Kur'an'ın sevabının ulaşması için, ölünün arkasından dua edilmesi lazımdır. Dua edilmezse, sevap ölüye ulaşmaz.** (*İmam Nevevi, el-Memmu, XV, 521*)

Bu fetvadan dolayı Şafilere, Kur'an okuduktan sonra şöyle derler: **“Allah'ım! Okumuş olduğum Kur'an'ın sevabının bir mislini, falanca kişiye ulaştır.”**

Yine Şafî mezhebine göre, **kişinin, kendi kabri üzerine Kur'an okumasını vasiyet etmesi caizdir**. Demek Şafiler, bu konuda Hanbeliler ile aynı görüştedir... (*Vehbe Zuhayli, el-Fıkhu'l İslam, VIII, 51*)

Maliki mezhebine gelince; Maliki mezhebinde iki görüş vardır. **İmam Malik Hazretleri, ölüye Kur'an okunmayacağı görüşündedir.** İmam Malik'e göre, okunan Kur'an'ın sevabı, ölüye ulaşmaz. Maliki mezhebinin müteahhir denilen, **İmam Kurtubi ve Abdülhak el-İşbili gibi sonraki âlimleri, özellikle de Endülüs fukahası, ölülere Kur'an okunabileceğini ve sevabının ölülere ulaşacağını söylemişlerdir.** (*Kurtubi, et-Tezkira, I, 96; Abdülhak, el-Âkibe, 254*)

İmam Kurtubi Hazretleri bu konuda şöyle der: Kur'an okuduktan sonra ölülere bağışlanan sevap, ölüye ulaşır. Çünkü Kur'an bir dua, istiğfar, yakarma ve istirhamdır. (*Kurtubi, et-Tezkira, I, 103*)

Maliki imamlarından Kadı İyaz da ölüye Kur'an okumanın, müstehap olduğunu söyler.

Yine Maliki mezhebinde, şartsız olarak, kişinin kendi kabri üzerine, Kur'an okunmasını vasiyet etmesi caizdir. (*Vehbe Zuhayli, el-Fıkhu'l İslam, VIII, 51*)

Bütün bu anlattıklarımızı toparlayacak olursak:

Hanefi, Hanbeli ve Şafî alimleriyle Maliki mezhebinin müteahhir ulemasına göre, ölüye Kur'an okumak caizdir. İmam Malik'e göreyse caiz değildir.

Şimdi bir Malikî ile karşılaşsak, bize şöyle dese: **"Ölüye Kur'an okunmaz."**

Biz onun bu sözüne karşı deriz ki: **"Okunmaz." deme, "Ben okumam." de.** "Okunmaz" başkadır, "Ben okumam" başkadır. Eğer okunmaz dersen, üç mezhebin imamlarını ve Maliki mezhebinin müteahhir ulemasını, zan altında bırakmış olursun...

Bu sözümüz üzerine o dese ki: **Tamam "Okunmaz" demiyorum; ama İmam Malik "Caiz değildir." demiş.** Ben bu fetvayla amel ederim, okumam.

Biz ona şöyle cevap veririz: İmam Malik bu konuda yalnız kalmış. **Üç mezhep ve Malikilerin müteahhir uleması, okunabileceğine hükmetmişler.** Bu, cumhurun görüşüdür. Sen istersen onları taklit edebilirsin.

Bizim bu sözümüz üzerine, **“Yok ben asla okumam.”** derse, bizim ona sözümüz ancak şu olur: **“Sen bilirsin. Senin bu tercihin, başımız gözümüz üzerindedir.”**

Çünkü onun bu sözü, onun şahsi görüşü değil, İmam Malik'in görüşüdür. Biz, İmam Malik'in fetvasıyla amel etmek isteyen bir Malikîye, ne diyebiliriz? **“Ölüye Kur'an okunmaz”** sözü, bütünüyle reddedilmiş bir söz değildir ki, biz Malikîye bir şey diyebilelim... İmam Malik gibi bir mezhep imamı, bu fetvayı vermiş. Onun bu sözünü tercih eden âlimler de var. Herkes kendi mezhebinin görüşüyle amel etsin... Malikiler de ister İmam Malik'in görüşüyle amel ederler, isterse mezheplerinin müteahhir ulemasının görüşüyle amel ederler. Bunda kavga edecek ne var? Ama Selefilere illa bir kavga çıkaracak.

Biz, İmam Malik'in fetvasıyla amel eden Malikîye, bir şey demiyoruz. Ama bu Selefilere birkaç sözümüz var:

1. Ey Selefiler! **Siz amelde Hanbeli mezhebine tabi olduğunuzu söylüyorsunuz.** Peki, niye Hanbeli mezhebinin fetvasıyla amel etmiyorsunuz? Niçin Ahmed İbni Hanbel'in görüşünü, kabul etmiyorsunuz? **“Hadislerde ölüye Kur'an okuma diye bir şey yok.”** diyorsunuz. Yahu siz hadisleri, İbni Hanbel Hazretlerinden daha mı iyi biliyorsunuz? O ki, ezberinde bir milyon hadis vardı. Sizin ezberinizde kaç hadis var ki, İbni Hanbel'in fetvasına burun büküyorsunuz?

2. Hadi mezhep imamınızın görüşüyle amel etmiyorsunuz; o halde, yere göğe sığdıramadığınız, itikatta kendisini imam kabul ettiğiniz, **İbni Teymiye'nin görüşüyle amel edin.** O da ölüye Kur'an okunabileceği görüşünde. İmamınızın görüşünü niye kabul etmiyorsunuz?..

3. Hadi İbni Teymiye'yi de kabul etmediniz. O zaman, **“İbni Teymiye'den sonra en büyük imamdır”** dediğiniz, **İbnu'l Kayyim el-Cezvi-**

ye'nin görüşüyle amel edin. O da ölüye Kur'an okunabileceği görüşünde. Bu imamınızın görüşünü niye kabul etmiyorsunuz?

4. Hadi üç mezhep imamının görüşünü yok kabul ettiniz; imamlarınız olan İbni Teymiye ve İbni Kayyım'ı reddettiniz; Maliki mezhebinin müteahhir ulemasını ise, adam yerine bile koymadınız; **“İlla ki İmam Malik'in görüşüyle amel ederiz.”** dediniz... İyi de biz size etmeyin mi dedik? Pekala amel edebilirsiniz, İmam Malik de büyük bir âlimdir ve mezhep imamıdır. Görüşüyle amel edilebilir, en azından görüşü yok sayılamaz. Ama siz bunu yapmıyor, Ehl-i sünnet'e saldırıyorsunuz. Bu kadar âlimin görüşünü yok kabul ediyor, tek doğruyu kendiniz biliyorsunuz. Allah size hidayet etsin ve şerrinizden bu Ümmeti muhafaza etsin...

Ölünün arkasından Kur'an okumanın caiz olduğunu bildiren hadisler

1. “Ölünün başucunda Fatıha suresini, ayakucunda Bakara suresinin sonunu okuyun.” hadisi

Peygamber Efendimiz (asm), şöyle buyurmuş:

فَلَا تُحْبِسُوهُ إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ Sizden birisi öldüğünde **onu durdurmayın وَأَسْرِعُوا بِهِ إِلَى قَبْرِهِ** onu kabrine koyma hususunda acele edin. **وَلْيُقْرَأْ عِنْدَ رَأْسِهِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ** -İçinizden birisi- **ölünün başucunda Fatıha suresini okusun. وَعِنْدَ رِجْلَيْهِ بِخَاتِمَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ** ve ayak ucunda da **Bakara suresinin sonunu okusun. فِي قَبْرِهِ** kabri başında. (Taberani, Mu'cemu'l Kebir; XII, 340; el-Beyhaki, Şuabu'l İman, VII, 16, hadis no: 9294)

Bu hadis-i şerif açık bir şekilde, hem ölünün arkasından Kur'an okunabileceğini, hem de kabristanda Kur'an okunabileceğini göstermektedir.

Selefiler bu hadis hakkında diyorlar ki, hadis merfu değil, mevkuftur.

Merfu hadis: Efendimiz (asm)'a isnad edilen bütün söz ve fiillerdir. **Mevkuf hadis:** Sahabeye ait söz ve fiillerdir.

Selefiler, “**Hadis merfu değil, mevkufur.**” diyerek, bu sözün, Peygamberimize ait olmadığını; İbni Ömer Hazretlerinin, kendi sözü olduğunu söylüyorlar. Onlara cevaben deriz ki: Hadis merfudur, mevkuf değildir. Çünkü:

1. Bazen bir hadis, hem merfu hem de mevkuf olarak rivayet edilebilir. Bu hadiste de bu durum söz konusudur. Bazı raviler hadisi, İbni Ömer’in sözü zannetmiş ve mevkuf olarak nakletmiştir. **Mevkuf olarak rivayeti, merfu olmasına engel değildir.**

2. Böyle büyük bir meselede, İbni Ömer Hazretleri gibi, her işinde Peygamberimiz (asm)’in sünnetine uyan bir zatın, Peygamberimiz (asm)’den bir şey duymadan fetva vermesi, mümkün değildir. Onlar bütün fetvalarını, Efendimiz (asm)’in hadislerine dayandırırılar. Bu da ispat eder ki, İbni Ömer Hazretleri bu sözü, Efendimiz (asm)’dan duymuş ve ondan nakletmiştir.

3. Hadi yaptığımız bu izahları bir kenara bırakalım da sizin, “**Hadis mevkufur.**” sözünüzü kabul edelim. Hadi bu söz, Efendimize ait değil de Abdullah İbni Ömer’e ait olsun...

Şimdi önümüzde iki tane söz var. **Birisi**, sahabenin en büyük âlimlerinden, Abdullah İbni Ömer’e ait. O diyor ki: Kabristanda ölünün başında, şöyle şöyle Kur’an okuyun... **İkinci** söz de sizin sözünüz. Siz de diyorsunuz ki: Ölüye Kur’an okunmaz...

Şimdi biz hangi sözle amel edelim? İbni Ömer gibi, sahabenin en önde gelen bir âliminin sözüyle mi; yoksa sizin gibi cahillerin sözüyle mi? Ben İbni Ömer’in sözüyle amel ederim. Kaldı ki, hadis mevkuf değil, merfudur. Söz İbni Ömer’e ait olmayıp, Efendimiz (asm)’a aittir.

Selefiler, hadisin mevkuf olduğunu ispat edemeyince, bu sefer diyorlar ki: Hadis zayıftır. Senedindeki raviler zayıf görülmüştür.

Onların bu sözüne karşı deriz ki: Hadi sizin dediğiniz gibi, hadis zayıf olsun. İyi de **zayıf hadisle**, “**fezail**” denilen “**faziletler**” kısmında **amel edilebilir**. Ölünün arkasından Kur’an okumak, ne farzdır ne vaciptir, ne de sünnet-i müekkededir. Bu amel, faziletler kısmına aittir.

Faziletlerde de zayıf hadisle amel edilebilir.

Kaldı ki, **zayıf hadis farklıdır, mevzu hadis farklıdır**. Haddi zatında mevzu hadis, hadis de değildir. **Mevzu hadis, uydurma hadistir. Zayıf hadis ise, hadis-i şeriftir**. Zayıf hadis, hasen hadise yakın, ama mevzu hadise uzaktır. Aralarındaki fark, yerle gök arası kadardır. Sahih hadis, 24 ayar altın olsa; hasen hadis 22 ya da 18 ayar altın olur. Zayıf hadis de 14 ayar altın olur. Mevzu hadis ise, altın değildir; demirdir. Dolayısıyla zayıf hadis ile mevzu hadis arasında, hiçbir yakınlık yoktur.

Muhaddisler **zayıf hadis** hakkında şöyle derler:

Bu hadis, senedi itibariyle sahihlerin mertebesinde değildir. Ama çoğu zaman ifade ettiği manasıyla ve sahih hadislerin manasına uygun olan ifadesiyle, hadis aynen hadistir.

Hal böyleyken, Selefilere mezkûr hadis hakkında, **“Bu hadis zayıftır.”** derler ve bununla, hadisin uydurma olduğu hissini uyandırmaya çalışırlar. Halbuki zayıf hadis, uydurma söz değildir. **Zayıf hadis, aynı sahih hadis gibi, hasen hadis gibi hadis-i şeriftir**. Zayıf olmasının sebebi, sahih veya hasen hadisin taşıdığı şartlardan birini veya birkaçını taşınamamasıdır. Ya hadisin senedinde bir kopukluk vardır ya da ravinin, adalet ve zabt gibi hallerinde bir kusur vardır. Bu sebeple hadis, sahih derecesine çıkamamıştır. Ancak bu haller, onu hadis-i şerif olmaktan çıkarmaz. Sadece sıhhat derecesini düşürür. Hatta bazen bir zayıf hadisin metni, sahih hadisle birebir aynıdır. Diğer hadisin senedi sağlam olduğundan, o hadise sahih denilmiş; bu hadisin senedi sağlam olmadığından, bu hadise zayıf denilmiştir. Mana aynıyken, senedin farklı olması sebebiyle; biri sahih, diğeri zayıf kabul edilmiştir...

Selefilere şuna da söylemek isteriz:

Ey Selefiler, siz diyorsunuz ki, **“Ölüye Kur'an okunması hususunda; ne bir hadis ne de bir sahabe uygulaması vardır.”** Devamlı böyle diyorsunuz... Şimdi ise gösterdiğimiz hadise karşı, **“Bu hadis, İbni Ömer'in kendi sözüdür.”** diyorsunuz. Hani sahabeden tek bir söz yoktu. İbni Ömer'in sözünü, söz kabul etmiyor musunuz?

Siz merfu bir hadisi, mevkuf kabul ediyor, onu da halının altına süpürüyorsunuz ki, aman kimse duymasın... Duymayanları, “**Sahabenin bu konuda tek bir sözü yoktur.**” diye kandırıyor; duyanları da bu hadis merfu değildir, mevkuftur diye ikna etmeye çalışıyorsunuz. Bütün işiniz yalan dolan... Siz ilim erbabı falan değilsiniz. Kendi batıl davanızı ispat için, bütün usul kurallarını çiğniyorsunuz. Allah size hidayet etsin...

2. Hz. Leclac hadisi, ölüye Kur'an okunabileceğini ispat eder.

Sahabeden Hz. Leclac, oğluna şöyle vasiyette bulunmuştur:

“Oğulcuğum! Ben öldüğüm zaman beni mezara göm. Beni mezara koyduğun zaman şöyle de: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ Sonra da üzerime toprak atarak düzelt. Daha sonra da başımın ucunda Bakara suresinin baş tarafını ve son kısmını oku. Zira ben Hz. Peygamber'in böyle dediğini duydum.” (Taberani, XIX, 220, 221; İbni Asakir, Tarihu Dimeşk, XXXXX, 292; el-Beyhaki, IV, 56)

İmam Heysemi, bu hadis hakkında şöyle der: **Bu hadisin ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir.** Bu durumda isnadı hasendir. (Heysemi, Mecmau'z Zevaid, III, 47) Yani bu hadis, hasen derecesinde bir hadistir.

Hadisin senedinde, sadece Abdurrahman İbni Atâ üzerinde tereddüt edilmiştir. **İbni Hibban Hazretleri**, Abdurrahman İbni Atâ'yı güvenilir kabul etmiştir. İmam Tirmizi bu raviden hadis almış; İbni Hacer de bu ravi hakkında “makbuldür.” demiştir. (İbni Hacer, Takribü't-Tezhib, s. 348)

Hadisin isnadında, başka bir illet de tespit edilmemiştir. Şu halde bu hadis, **hasen derecesinde bir hadistir.** Yahya b. Main de bu hadisi delil olarak kabul etmiştir. (el-Beyhaki, IV, 56)

Şafililerin, İmam Şafi'den sonra, mezheplerinin ikinci büyük imamı olarak gördüğü, **İmam Nevevi de hadisi hasen kabul etmiştir.**

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bu hadis-i şerif, Ahmed İbni Hanbel'in, bu konudaki fetvasına da esas olmuş ve Kur'an okumasını engellediği adamı çağırıp kabir başında Kuran okumasına devam etmesini istemiştir. (İbni Kudame, el-Mugni, II, 424)

Sözün özü, en muteber hadis âlimleri, bu hadisi kabul etmiş; sene-dindeki ravilerin, güvenilir olduğunu söylemiştir.

Selefiler, bu âlimlerin sözleri karşısında, hadisi cerh edemeyince, şöyle diyorlar:

“**Hadisin isnadında kopukluk vardır.** Hadisi, Hz. Leclac’ın oğlu nakletmiştir. Peygamberimize ittisali yoktur.”

Onların bu sözlerine cevaben deriz ki:

Yahu siz hadis ilmini hiç mi bilmiyor musunuz? Hz. Leclac’ın oğlu, bunu babasından nakletmiş. Babası da Peygamberimiz (asm)’den nakletmiş. Hadiste nasıl bir kopukluk var? İttisal şartı, tam manasıyla yerine gelmiş...

Selefiler bu cevap karşısında, söyleyecek bir söz bulamayınca, bu sefer de şöyle diyorlar:

“**Bu hadis merfu değil, mevkuftur.**”

Merfu hadis: Efendimiz (asm)’a isnad edilen bütün söz ve fiillerdir. **Mevkuf hadis:** Sahabeye ait söz ve fiillerdir.

Selefiler, “**Hadis merfu değil, mevkuftur.**” diyerek, bu sözün, Peygamberimize ait olmadığını ispat etmeye çalışıyorlar. Onlara cevaben deriz ki: Hadis merfudur, mevkuftur değildir. Çünkü:

1. İmam Taberani’nin rivayetinde, hadisin son kısmında, Hz. Leclac’ın şöyle dediği kaydedilir: **سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ ذَلِكَ** Ben Resulullah’tan böyle dediğini işittim. İşte bu ifade; Hz. Leclac’ın bu sözü, Peygamberimiz (asm)’den işittiğine delildir. İmam Taberani’nin rivayeti, bunu açıkça ispat eder.

2. Bazen bir hadis, hem merfu, hem de mevkuftur olarak rivayet edilebilir. Bu hadiste de bu durum söz konusudur. Bazı raviler Leclac’ın bu sözü, İbni Ömer’den duyduğunu söylemiş ve hadisi mevkuftur olarak nakletmiştir. **Mevkuf olarak rivayeti, merfu olmasına engel değildir.** Hadis her iki yolla da nakledilmiştir. Hz. Leclac’ın aynı sözü, hem Pey-

gamber Efendimiz (asm)’den, hem de İbni Ömer’den duymuş olması ve ikisinden de nakletmesi mümkündür.

3. Hadisin merfu olduğuna bir delil de benzer manayla başka bir hadisin, **Ebu Halid** tarafından rivayet edilmesidir. O şöyle demiştir:

“Ey yavrum! Ben öldüğüm zaman, üzerime toprağı biraz tümsekli bir şekilde ört. Sonra Bakara’nın başını ve sonunu, başımın yanında oku. Zira ben Resulullah’tan böyle derken işittim.” (*Taberani, Mu’cemu’l-Kebir; Heysemi, Mecmau’z-Zevaid*)

Bu hadisi, **İmam Taberani, el-Mu’cemu’l-Kebir’inde**, sahih bir isnatla rivayet etmiştir. **Hafız Heysemi, Mecmâu’z-Zevaid’inde**, bu hadisin ravilerini, güvenilir bulduğunu söylemiştir. Hadisin başka şahitleri de vardır. (*Allame Muhaddis Muhammed b. Ali en-Nimevi ve haşiyesi et-Taliku’l-Hasen, s.338*)

Ebu Halid Hazretlerinin, evladına; Hz. Leclac’la aynı şeyi vasiyet etmesi ispat eder ki, bu hadis merfudur, mevkuf değildir. Onlar bu söz, Efendimiz (asm)’dan işitmişler ve oğullarına bu şekilde gömülmeyi vasiyet etmişlerdir.

4. Hadis usulüne göre, **ictihad ve kıyas alanlarına girmeyen ve sadece nakille bilinebilen meselelerde, mevkuf haberler merfu hükmündedir.** Dolayısıyla bu hadisi mevkuf bile kabul etseniz, hükmen merfudur.

5. Hadi yaptığımız bütün bu izahları bir kenara bırakalım da sizin, **“Hadis mevkuftur.”** sözünüzü kabul edelim. Hadi bu söz, Efendimize ait değil de Hz. Leclac’a ait olsun. Aynı söz, Ebu Halid de söylemiş...

Şimdi önümüzde iki tane söz var. **Birisi**, sahabeden Hz. Leclac’a ve Ebu Halid’e ait... Onlar evlatlarına diyor ki: **“Kabristanda başımızın ucunda, Bakara suresinin baş tarafını ve son kısmını okuyun...” İkinci söz** de sizin sözünüz. Siz de diyorsunuz ki: **“Ölüye Kur'an okunmaz...”**

Şimdi biz hangi sözle amel edelim? Sahabelerin sözüyle mi? Yoksa sizin gibi cahillerin sözüyle mi? Biz sahabelerin sözüyle amel ederiz. Kaldı ki, hadis mevkuf değil, merfudur. İmam Taberani, merfu olarak nakletmiştir...

Selefiler, hadisin mevkuf olduğunu ispat edemeyince, bu sefer de diyorlar ki: **“Hadis zayıftır...”**

Onların bu sözüne karşı, bir önceki hadisin açıklamasında verdiğimiz cevaba havale ederek kısaca şöyle demekle yetiniriz:

Hadi sizin dediğiniz gibi, hadis zayıf olsun. İyi de **zayıf hadisle**, **“fe-zail”** denilen **“faziletler”** kısmında **amel edilebilir**. Ölünün arkasından Kur'an okumak, ne farzdır ne vaciptir ne de sünnet-i müekkededir. Bu amel, faziletler kısmına aittir. Faziletlerde de zayıf hadisle amel caizdir.

Ey Selefiler, siz diyorsunuz ki, **“Ölüye Kur'an okunması hususunda; ne bir hadis ne de bir sahabe uygulaması vardır.”** Devamlı böyle diyorsunuz... Şimdi ise gösterdiğimiz hadise karşı, **“Bu hadis, Hz. Leclac'ın kendi sözüdür.”** diyorsunuz. Hani sahabeden tek bir söz yoktu... Hz. Leclac'ın sözünü, Ebu Halid'in sözünü, söz olarak kabul etmiyor musunuz?

Siz merfu bir hadisi, mevkuf kabul ediyor, onu da gizliyorsunuz. Bu hadisleri duymayanları, **“Sahabenin bu konuda tek bir sözü yoktur.”** diyerek kandırıyor; duyanları da bu hadis merfu değildir, mevkuftur diye ikna etmeye çalışıyorsunuz. Siz ilim erbabı falan değilsiniz. Kendi görüşünüzü ispat için, bütün usul kurallarını çiğniyorsunuz.

3. “Ölülerinize Yasin suresini okuyun.” hadisi

Efendimiz (asm), bu hadislerinde şöyle buyurmuş:

إِقْرُوا يَسَّ عَلَى مَوْتَاكُمْ **Ölülerinize Yasin suresini okuyun.** (Ebu Davud, Cenâiz, 24; İbni Mâce, Cenaiz, 4; Nesai, Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle, s. 58)

Bu hadis-i şerif açık bir şekilde, ölülere Kur'an okunabileceğini göstermektedir. Hadisin cerh ve tadiline girmeyeceğiz; çünkü Selefiler dahil, bu hadisi herkes kabul ediyor. Herkesin kabul ettiği bir hadisin, cerh ve tadiline girip, dersi uzatmaya gerek yok.

Selefiler, hadiste geçen **“ölüler”** tabiri için diyor ki: **Hadisteki “ölüler»den murad, ölmek üzere olanlardır.** Ölmek üzere olan kişinin

yanında, Yasin suresi okunur. Ölen kişinin arkasından ise okunmaz.

Selefiler böyle diyorlar. Hadisteki “ölüler»den murad, ölmek üzere olanlardır. Biz Selefilerin bu sözlerine karşı deriz ki:

Sizler mecaz ve teşbihi kabul etmiyorsunuz. Bu sebeple de Kur'an ve hadislerdeki birçok teşbihi, hakiki kabul ediyorsunuz. Şimdi ne oldu da “Hadiste teşbih vardır. Ölülerden murad, ölmek üzere olanlardır.” diyorsunuz.

Evvela bir karar verin: Teşbih var mı, yok mu? Eğer «yok» diyorsanız, hadisi teşbihle izah edemezsiniz. Hakiki manayı kabul edeceksiniz ki, o da **“ölmüş olanlara Yasin suresinin okunmasıdır”** Yok eğer **“Teşbih vardır.”** diyorsanız, o zaman da şimdiye kadar yaptığınız bütün yanlış izahları düzeltmelisiniz.

Hem size şunu soruyoruz:

Hadisteki **“ölüler”** ifadesiyle, ölmek üzere olanların kastedildiğine deliliniz nedir? Bu manayı, hadisin hangi kelimesinden çıkarıyorsunuz?

Hadisteki **“ölüler”** ifadesiyle, hakiki ölümlerin kastedildiği hususunda, hadis âlimlerinin birçok izahı vardır. Mesela: **Ebu Davud, hadiste ifade edilen “ölüler” tabiriyle, ölmek üzere olanların değil, ölmüş olanların kastedildiği kanaatinde**dir. Bu görüşünden dolayıdır ki, mezkûr hadisi, **“Ölünün Üzerini Örtmek”** babından sonraki babda nakletmiştir.

Şafi âlimlerinden, **İbni Rıfat ve Muhibbu't-Taberi** de hadisin zahiri anlamını alarak, **“ölüler”** ifadesiyle kastedilenin, ruhu bedenden ayrılan kişi olduğunu ve hadisin, ölmek üzere olanlara hamledilmesinin, hiçbir dayanağının olmadığını söylerler. (*İbni Hacer, Telhisu'l-Habir, II, 650; Şirbini, Mugni'l-Muhtac, II, 5*)

İmam Şevkani de: Hadisteki lafzın, ölümler hakkında nas olduğunu; bu lafzın, ölmek üzere olanlara taşınmasının mecaza girdiğini ve hakikati terk edip mecaza gitmenin, bir karineye, yani ipucuna ihtiyaç duyduğunu söyleyerek, hadisten anlaşılması gerekenin, hakiki ölümler olduğunu ifade etmiştir. (*Şevkanî, Neylû'l-Evtar, IV, 22*)

Yine **İbni Hacer**: **“Hadisteki ölümlerden murad, hakiki olarak ölmüş olanlar.”** demektedir. (*İbni Hacer, Telhîsu'l-Habir, II, 650*)

Şimdi, ismini saydığımız âlimlerin, **“Ölümlerden murad hakiki ölümlerdir.”** sözünü, bir kenara bırakalım ve hadiste teşbih olduğunu kabul edelim. Diyelim ki hadiste bir teşbih var. **“Ölümler”** ifadesiyle, ölmek üzere olanlar kastedilmiş...

Şimdi Selefilere bir sorumuz var:

- Ölmek üzere olan bir kişinin yanında, Yasin suresi niçin okunuyor? Efendimiz (asm), bunu niçin tavsiye etmiş?

Herhalde ölmek üzere olan kişiye bir faydası olmalı. Faydası olmayacak olsaydı, yanında Yasin suresinin okunması tavsiye edilmezdi. Peki, bu fayda nedir? Ölüm döşeginde olan kişiye tek faydası, can verme acısını hafifletmesi ve sıkıntısını azaltmasıdır. Ölmek üzere olana, bundan başka hiçbir faydası düşünülemez.

Demek Yasin suresi okunduğunda, o mekânı Allah'ın rahmeti kaplıyor ve bu rahmet sayesinde, ölüm acısı bir nebze de olsa hafifliyor, ölmek üzere olan kişinin acısı azalıyor.

Şimdi sorumuz şu:

- Yasin suresinin okunmasıyla, ölmek üzere olan kişiye bu fayda sağlanıyorsa, ölen kişiye niçin benzer bir fayda sağlanmasın?

Yasin suresi kişinin kabri başında okunsa, oraya da Allah'ın rahmeti iner. Bu rahmet sayesinde de kabirde yatan kişinin, eğer varsa azabı, bir nebze de olsa hafifler. Bunda aklınızın almadığı yer neresi? Ölmek üzere olan kişiye faydası olan ve acısının azalmasına sebep olan Yasin suresi; ölen kişiye niçin fayda sağlamasın ve onun azabını niçin hafifletmesin? Elbette hafifletir...

4. Bir ağacın tesbihi dahi ölüye fayda sağlıyorsa...

Şimdi İbni Abbas Hazretlerinden nakledilen, bir hadis-i şerifin tahlilini yapacağız. Hadis-i şerif şöyledir:

Resulullah (asm) iki kabre uğradı ve şöyle dedi:

“Şüphesiz bunlar azap olunuyorlar. Büyük bir günahtan dolayı da azap olunmuyorlar. Onlardan biri söz taşır, diğeri ise idrarından sakınmazdı.”

Sonra Resulullah (asm), yaş bir hurma fidanı istedi. Sonra çubuğu ikiye bölerek, bir parçasını birinin, diğer parçasını da diğerinin üzerine dikti ve şöyle buyurdu:

“Bunlar kurumadığı müddetçe azapları hafifletilir.” (Buhari, Vudu, 55; Müslim, Taharet, 34; Ebu Davud, Taharet, 11; Tirmizi, Taharet, 53; Nesai, Taharet, 27)

Hadisin, meselemize bakan cihetini izah etmeden önce, şu izahı yapalım:

Yerde ve gökte ne varsa, hepsi Allah’ı, hamd ile tesbih ederler. Birçok Kur’an ayetinde, bu beyan buyrulmuştur. Mesela: Sâd suresinde şöyle buyrulur:

إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعُشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ Biz dağları Hz. Davud’un emrine vermiştik. Akşam-sabah onunla birlikte tesbih ederlerdi. (Sâd, 34/18)

İsra suresinde de şöyle buyrulmuş:

يُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar, Allah’ı tesbih ederler. وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ Allah’ı hamd ile tesbih etmeyen hiçbir varlık yoktur. وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ Fakat siz onların tesbihlerini anlamıyorsunuz. (İsra, 17/44)

Bu manada Kur’an’da, daha birçok ayet vardır. Bizler bu ayetlere imanla biliriz ki: Her şey, küçük olsun büyük olsun; yerde olsun gökte olsun; canlı olsun cansız olsun; Allah’ı hamd ile tesbih eder.

İşte Efendimiz (asm)'ın, kabrin üzerine ağaç dikmesi bu sebeptir. O ağaçlar tesbih ederler ve onların tesbihlerinin bereketiyle, kabirde azap görenlerin sıkıntısı, bir nebze de olsa hafifler.

Şimdi şunu bir düşünelim: Ağaç ki, bu tesbihi iradesiyle yapmıyor; ona ilham olunuyor. Şuuru ve ilmi yok ki, yaptığı tesbihten haberi olsun. Nasıl saat zamanı gösterir, ama zamandan haberi yoktur; aynen öyle de cansız varlıklar ve nebatat da Allah'ı tesbih ederler; ama bu tesbihten haberleri yoktur. Buna rağmen, onların tesbihinin, altlarında yatan ölüye faydası vardır. Faydası vardır ki, Efendimiz (asm) kabirlerin üzerine ağaç dikmiş ve **“Bunlar kurumadığı müddetçe azapları hafifletilir.”** buyurmuş.

Şimdi Selefilere sorumuz şu:

- İnsan, ağaçtan daha mı kıymetsiz?

İnsan ki yeryüzünde Allah'ın halifesi, mahlukatının müdebbiri, hitabının muhatabı ve Allah'ın en nazdar misafiridir. Bu insanın, Allah katında ağaç kadar bir kıymeti yok mudur?

Ağaç şuursuzca tesbih ediyor ve onun tesbihiyle, kabirde yatanın azabı hafifliyor. Acaba Kur'an'ın, o ağacın tesbihi kadar bir tesiri yok mu? O Kur'an ki Allah'ın hitabıdır, ezeli kelimidir, ins ve cinne karşı bir burhanıdır. Şu Kur'an'ın, ağacın tesbihi kadar kıymeti yok mudur? Ağacın tesbihiyle hasıl olan bereket ve rahmet, Kur'an okumakla nasıl hasıl olmaz?

Şunu nasıl izah edersiniz:

- Bir ağacın tesbininin, ölüye faydası olsun; lakin insan gibi en kıymetli bir varlığın, Kur'an gibi en kıymetli kelamı okumasının, ölüye bir faydası olmasın?..

- Ağacın şuursuz tesbihiyle, bir bereket ve rahmet kabre insin; ama Kur'an'ın okunmasıyla, böyle bir bereket ve rahmet oluşmasın?..

Bu mümkün müdür? Eğer “**Mümkün değildir.**” dersiniz *-ki mümkün değildir-* o zaman kabrin başında Kur'an okumanın, caiz olduğunu kabul etmek zorundasınız. Elhamdulillah, biz kabul ettik ve iman ettik...

5. Cenaze namazında Fatiha suresinin okunabilmesi, ölüye Kur'an okunabileceğine delildir.

Hz. Talha der ki:

“Abdullah İbni Abbas'ın arkasında bir cenaze namazı kıldım. O, Fatiha suresini okudu. Sonra da ‘**Onun sünnet olduğunu öğrenin diye böyle okudum.**’ dedi.” (*Buhari, Cenaiz, 65; Ebu Davud, Cenaiz, 59; Tirmizi, Cenaiz, 39; Nesai, Cenaiz, 77; İbni Şeybe, 11/492*)

İmam Tirmizi, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. (*Tirmizi, 1022*) Bu hadis-i şeriften anlıyoruz ki, Peygamber Efendimiz (asm), cenaze namazında Fatiha suresini okurmuş. Bu, sünnet-i müekkede şeklinde değil, arada bir okuması şeklindedir. Bu haberi bize, sahabenin en büyük âlimlerinden olan, İbni Abbas Hazretleri veriyor.

Hanefi mezhebinde de Fatiha suresi, dua kastıyla cenaze namazında okunabilir. Hanefiler dua kastıyla okurlar; çünkü **Hanefilere göre, cenaze namazı bir duadır ve bu namaz kıraat mahalli değildir.** Bu sebeple Fatiha suresini, dua kastıyla okurlar. Lakin dua kastıyla da olsa, Fatiha suresi Kur'an'dan mıdır? Evet, Kur'an'dandır. Dua kastı ile okunması, Kur'an'dan olmasını nakzetmez.

Şimdi sorularımız şu:

- **Cenaze namazı kime kılınır?** Ölüye kılınır.
- Peki, **cenaze namazında Fatiha suresini okumak caiz mi?** İbni Abbas Hazretlerinin rivayetiyle caiz.
- **Fatiha suresi Kur'an'dan mıdır?** Evet, Kur'an'dandır.

Öyleyse biz neyi konuşuyoruz? Bu tahlil bize, ölülere Kur'an okunabileceğini ispat etmez mi? Elbette eder...

Eğer birisi şöyle dese:

- Ama cenaze namazındaki ölü daha gömülmemiştir. Diğer ölülerse gömülmüştür. Dolayısıyla aralarında bir fark vardır.

Onun bu sözüne karşı deriz ki:

- **Henüz toprağa gömülmemiş ölüyle, gömülmüş ölü arasında ne fark var?** Birisi caizse, diğeri de caizdir. Birinin caiz olduğunu, İbni Abbas'ın uygulamasıyla ve Fatiha okumaya, "Sünnettir.» demesiyle öğrendik. Bundan da ikincinin, yani gömülmüş olanlara Kur'an okumanın da caiz olduğu hükmünü kolayca çıkarabiliriz. Tabi azıcık aklımız ve birazcık ferasetimiz varsa...

Ölünün arkasından Kur'an okumanın caiz olmadığını söyleyenlerin iddiaları ve bunlara cevaplar

1. Selefilerin "Bu konuda ne bir hadis, ne de bir Sahabe uygulaması vardır." sözlerine cevap

Selefilerin şu sözüne cevap vereceğiz. Onlar diyorlar ki:

"Ölünün arkasından Kur'an okuma hususunda, ne bir hadis vardır, ne bir sahabe uygulaması vardır, ne de Selef âlimlerinin fetvası vardır..."

Onların bu sözüne ilk cevabımız:

"Allah size insaf versin." sözüdür. Evet, Allah size insaf versin. Bu nasıl bir yalandır, nasıl bir iftiradır.

Bizler dersimizin başından beri, bu konudaki hadis-i şerifleri, sahabe uygulamasını ve Selef âlimlerinin görüşlerini naklediyoruz. Bu dersimizde ise konuyu, odak noktası, bu mesele olarak işleyeceğiz.

Selefiler, bu konuda tek bir hadis yoktur, diyorlar. İşte alın size hadis:

Bu hadisi, Abdullah İbnu Ömer Hazretleri nakletmiştir. Efendimiz (asm) şöyle buyurmuş:

إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ Sizden birisi öldüğünde onu durdurma-
yın وَأَسْرِعُوا بِهِ إِلَى قَبْرِهٖ onu kabrine koyma hususunda acele edin.
وَلْيُقْرَأْ عِنْدَ رَأْسِهِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ -içinizden birisi- ölünün başucunda Fatiha
suresini okusun. وَعِنْدَ رِجْلَيْهِ بِخَاتِمَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ve ayak ucunda da Ba-
kara suresinin sonunu okusun. فِي قَبْرِهٖ kabri başında. (Taberani,
Mu'cemu'l-Kebir, XII, 340; el-Beyhaki, Şuabu'l-İman, VII, 16, hadis
no: 9294)

Bu hadisin tahririni daha önce vermiştik.

Başka bir hadis, sahabeden Hz. Leclac'dan nakledilmiştir. Hz. Lec-
lac, oğluna şöyle vasiyette bulunmuştur:

**“Oğulcuğum! Ben öldüğüm zaman beni mezara göm. Beni me-
zara koyduğün zaman şöyle de: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ. Sonra da
üzerime toprak atarak düzelt. Daha sonra da başımın ucunda Ba-
kara suresinin baş tarafını ve son kısmını oku. Zira ben Hz. Pey-
gamber'in böyle dediğini duydum.”** (Taberani, XIX, 220, 221; İbni
Asakir, Tarihu Dimeşk, XXXXX, 292; el-Beyhaki, IV, 56)

Bu hadisin tahririni de daha önce vermiştir.

Bu manaya yakın başka bir hadis-i şerif, sahabeden Ebu Halid tara-
findan nakledilmiştir. O, oğluna şöyle vasiyet etmiştir:

**“Ey yavrum! Ben öldüğüm zaman, üzerime toprağı biraz tüm-
sekli bir şekilde ört. Sonra Bakara'nın başını ve sonunu, başımın
yanında oku. Zira ben Resulullah'tan böyle derken işittim.”** (Tabe-
rani, Mu'cemu'l-Kebir; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid)

Bu hadisin tahririni de daha önde vermiştik.

Malik b. Yesar tarafından nakledilen, başka bir hadis-i şerifte, Efen-
dimiz (asm) şöyle buyurmuş:

اِقْرَؤْا يَسَّ عَلَى مَوْتَاكُمْ Ölülerinize Yasin suresini okuyun. (Ebu Da-
vud, Cenâiz, 24; İbni Mâce, Cenaiz, 4; Nesai, Amelü'l-Yevm ve'l Leyle,
s. 58)

Bu hadisin tahlilini de yapmıştık; dileyenler oraya bakabilirler.

Yine Hz. Talha şöyle der:

“Abdullah İbni Abbas’ın arkasında bir cenaze namazı kıldım. O, Fatiha suresini okudu. Sonra da **‘Onun sünnet olduğunu öğrenin diye böyle okudum.’** dedi.” (*Buhari, Cenaiz, 65; Ebu Davud, Cenaiz, 59; Tirmizi, Cenaiz, 39; Nesai, Cenaiz, 77; İbni Şeybe, 11/492*)

Bu hadisle anlıyoruz ki, Efendimiz (asm), cenaze namazında Fatiha suresini okumuştur. Ölüye Kur'an okunması caiz olmasaydı, Peygamberimiz (asm), ölünün arkasından Fatiha'yı okumazdı. Bu hadisin geniş tahlilini, yapmıştık; dileyenler oraya bakabilirler.

Başka bir hadis-i şerif, Hz. Ebu Bekir tarafından nakledilmiştir. Efendimiz (asm) şöyle buyurmuştur:

“Kim babasının ve annesinin veya bunlardan birisinin kabrini cuma günü ziyaret ederek orada Yasin suresini okursa, Allah kabir sahibini bağışlar.”(*[bk. İbn Adiy, 1/286; Ebu Nuaym, Ahbâr el-Asbahân, 2/344-345; Ali el-Müttakî, Kenzü'l-ummâl, 1981, byy., 16/468]*)

Bu rivayetin senedini eleştiren alimler varsa da Suyuti, hadisin şahitlerinin olduğuna dikkat çeker ve bazı örnek hadis rivayetleri nakleder. (*bk. Suyûtî, el-Leali, Beyrût, 1996, 2/365*)

Daha başka hadis-i şerifler de var. Bu kadar hadis varken, nasıl olur da **“Bu konuda tek bir hadis yoktur.”** denilebilir...

Selefiler bu hadislerle karşı diyorlar ki: **Bu hadisler zayıftır.**

Biz de onlara diyoruz ki: **Bu hadislerin zayıf olmadığını, önceki derslerimizde ispat ettik.**

Hadi bütün o izahları bir kenara koyalım. Sizin dediğiniz gibi zayıf olsunlar. Siz bu hadisleri, zayıf olduğu için kabul etmiyorsunuz.

O halde siz bize, tek bir hadis gösterin, o hadis, “**Kabristanda Kur’an okunmaz. Ölülere Kur’an okunmaz.**” manasında olsun. Bu manada tek bir hadis gösterin, hadis zayıf da olsa, biz kabul edeceğiz. Bize bu manada tek bir hadis gösterebilir misiniz?

Yapamazsınız, gösteremezsiniz. Sizin elinizde, zayıf da olsa tek bir hadis yok. Bizim elimizde ise, *-size göre zayıf olan-* birçok hadis var. Kimin sözü tercih edilecek? Elbette bizim sözümüz tercih edilecek.

Hem şu noktaları da unutmayalım:

1. **Faraza bütün hadisler zayıf da olsa, zayıflar birbirine dayanır, kuvvet bulur.** Manası itibariyle zayıf olmaktan çıkar.

2. **Faziletler kısmında, zayıf hadisle amel edilebilir.** Ölüye Kur’an okunması ne farzdır, ne vaciptir, ne de sünnet-i müekkededir. Bu amel, fazilet kısmına aittir. Dolayısıyla zayıf hadisle amel edilmesi caizdir.

3. **Zayıf hadis farklıdır, mevzu hadis farklıdır.**

Önemine binaen tekrar edelim:

Haddi zatında mevzu hadis, hadis de değildir. **Mevzu hadis, uydurma hadistir. Zayıf hadis ise, hadis-i şeriftir.** Zayıf hadis, hasen hadise yakın, ama mevzu hadise uzaktır. Aralarındaki fark, yerle gök arası kaddır. Sahih hadis, 24 ayar altın olsa, hasen hadis 22 ya da 18 ayar altın olur. Zayıf hadis de 14 ayar altın olur. Mevzu hadis ise, altın değildir; demirdir. Dolayısıyla zayıf hadis ile mevzu hadis arasında, hiçbir yakınlık yoktur.

Muhaddisler zayıf hadis hakkında şöyle derler:

Bu hadis, senedi itibariyle sahihlerin mertebesinde değildir. Ama çoğu zaman ifade ettiği manasıyla ve sahih hadislerin manasına uygun olan ifadesiyle, hadis aynen hadistir.

Hâl böyleyken, Selefiler mezkûr hadis hakkında, “**Bu hadis zayıftır.**” derler ve bununla, hadisın uydurma olduğu hissini uyandırmaya çalışırlar. Halbuki zayıf hadis, uydurma söz değildir. **Zayıf hadis, aynı**

sahih hadis gibi, hasen hadis gibi hadis-i şeriftir. Zayıf olmasının sebebi, sahih veya hasen hadisin taşıdığı şartlardan birini veya birkaçını taşıyamamasıdır. Ya hadisin senedinde bir kopukluk vardır ya da ravinin, adalet ve zabt gibi hallerinde bir kusur vardır. Bu sebeple hadis, sahih derecesine çıkamamıştır. Ancak bu haller, onu hadis-i şerif olmaktan çıkarmaz. Sadece sıhhat derecesini düşürür. Hatta bazen bir zayıf hadisin metni, sahih hadisle birebir aynıdır. Diğer hadisin senedi sağlam olduğundan, o hadise sahih denilmiş; bu hadisin senedi sağlam olmadığından, bu hadise zayıf denilmiştir. Mana aynıyken, senedin farklı olması sebebiyle; biri sahih, diğeri zayıf kabul edilmiştir...

Hadis usulüne dair bu bilgiyi verdikten sonra, şimdi, Seleflerin: **“Bu konuda Selef alimlerinin hiçbir fetvası yoktur.”** sözüne bakalım. Şimdi yapacağımız nakilleri duyunca, Seleflerin nasıl bir yalan söyledigine, siz de şaşıracaksınız:

1. Hanefi, Şafi ve Hanbeli mezheplerine göre, ölünün arkasından Kur'an okumak caizdir. Maliki mezhebinin müteahhir ulemasına göre de caizdir. Bu mezheplerin görüşlerini daha önce açıkladık.

Şimdi diyoruz ki: Ey kendisine Selefi diyen guruh! Üç mezhep imamı, size göre Selef âlimi değil midir? Ve Maliki mezhebinin müteahhir uleması, size göre âlim değil midir?

2. Ahmed İbni Hanbel Hazretleri şöyle demektedir:

“Kabristana girdiğinizde, Ayetü'l-Kürsü ve üç defa İhlas suresini okuyarak şöyle dua ediniz: **‘Allah’ım onun ecrini şu kabir halkına ulaştır.’**” (İbni Kudame, el-Mugni, II, 424; Kurtubi, et-Tezkira, I, 96)

Başka bir rivayette de şöyle der:

“Fatiha suresini, Muavizeteyn ve İhlas surelerini okuyunuz. Sonra da bunu kabir halkına bağışlayınız. Çünkü o, ölülere ulaşır.” (Kurtubi, et-Tezkira, I, 96)

Ey Selefilere! Ahmed İbni Hanbel Hazretleri, size göre Selef âlimi değil midir?

3. İmam Şafi Hazretleri şöyle der:

“Ziyaretçilerin kabirde, Kur’an’dan bir bölüm okumaları müstehaptır. Şayet Kur’an’ın tamamını okurlarsa bu daha güzel olur.” (*Nevevi, el-Ezkar, 137; Riyazu’s Salihin*)

Ey Selefilere! İmam Şafi Hazretleri, size göre Selef âlimi değil midir?

4. Sahabeden Abdullah İbni Ömer Hazretleri, ölünün arkasından Kur’an okunabileceğini söyler. Yine sahabeden **H. Leccac ve Ebu Halid**, oğullarına, kabirleri başında Kur’an okumalarını vasiyet eder.

Ey Selefilere! Abdullah İbni Ömer Hazretleri, size göre Selef âlimi değil midir? H. Leccac ve Ebu Halid, size göre sahabe değil midir?

5. Tabiînden İmam Şâbi Hazretleri ki, onu tanıyanlar şöyle der:

“Zamanının en büyük fakih ve muhaddisidir. İbni Abbas kendi zamanında neyse, İmam Şâbi de aynı konumdadır.”

Bu zat, 500 kadar sahabeyi görmüştür. İşte bu İmam Şâbi der ki:

“Medineliler, içlerinden biri öldüğü zaman, sık sık onun kabrini ziyaret ederler ve onun için Kur’an okurlardı.” (*Suyuti, el-Cami, s. 403*)

Yine aynı İmam Şâbi şöyle der:

“Medineliler, ölünün yanında Bakara suresini okurlardı.” (*İbni Ebi Şeybe, II, 445*)

Ey Selefilere! İmam Şâbi Hazretleri, size göre Selef âlimi değil midir?

Hem hani kabristanda Kur’an okunması diye, geçmişte bir uygulama yoktu? Bakın işte, tabiin zamanında, Medine ehli bunu uyguluyor, kabristanda ölüleri başında Kur’an okuyor...

6. İbni Hacer Hazretleri der ki:

“Ölülere okunan Kur'an'ın sevabı, bölünmeden tam olarak kendilerine ulaşır. Bu, Allah'ın geniş rahmetine en uygun olandır.” *(Buğyetu'l-Mustersidin, 2, 97)*

Ey Selefiler! Fakih ve muhaddis İbni Hacer, size göre âlim değil midir?..

7. İmam Kurtubi Hazretleri şöyle der:

“Kur'an okuduktan sonra ölülere bağışlanan sevap, ölüye ulaşır. Çünkü Kur'an bir dua, istiğfar, yakarma ve istirhamdır.” *(Kurtubi, et-Tezkira, I, 103)*

Ey Selefiler! İmam Kurtubi Hazretleri, size göre âlim değil midir?

8. Hanbeli mezhebinin önde gelen âlimlerinden, **İbni Kudame el-Makdisi**, ölünün arkasından Kur'an okunabileceğini söyler. *(İbni Kudame, el-Mugni, II, 424; İbni Kudame, eş-Şerhu'l Kebir, II, 424)*

Ey Selefiler! İbni Kudame el-Makdisi, size göre âlim değil midir?

9. Malikilerden **Kadı İyaz**, ölüye Kur'an okumanın, müstehap olduğunu söyler. *(Müslim Şerhi, 11/125)*

Ey Selefiler! Kadı İyaz, size göre âlim değil midir?..

10. İmam Nevevi, İmam Gazali, İmam Suyuti, İmam Şekvânî, İmam Şirbinî, İbnü's Salah, Muhibbü't Taberi, İbnu'r Rıfat, hepsi, ölümlere Kur'an okunabileceği kanaatindedir.

Ey Selefiler! Size göre bu zatlar, âlim değil midir?

Daha ismini sayabileceğimiz onlarca âlim var. Hepsini saymaya kalksak, bu ders 1 saatte bitmez...

Ey Selefiler! Hadi bu âlimleri kabul edemiyorsunuz, hiç değilse, başınızın tacı olan İbni Teymiye'nin sözünü kabul edin. **İbni Teymiye de ölüye Kur'an okunabileceği kanaatindedir.** *(İbni Teymiye, Mecmûu'l-Fetava, XXIV, 366, 367)*

Hadi İbni Teymiye’yi de reddettiniz, hiç değilse, İbni Temiye’den sonra, en büyük imamınız olan, İbni Kayyım’ın sözünü kabul edin. Bakın şimdi, size İbni Kayyım’ın, “*Kitabu’r Ruh*” isimli eserinden bir bölüm nakledeceğim. Dikkatle dinleyin:

İbni Kayyım şöyle diyor:

“Eğer denilirse ki: ‘Bu anlattıklarınız, Selef âlimlerinde görülmemektedir. Hayra çok düşkün olmalarına rağmen, kimse ölüye Kur’an okumakla ilgili bir şey, nakletmemiştir. Resulullah (asm) da onlara bunu anlatmamıştır. Onları ölü adına duaya, istiğfara, sadakaya, hac ve oruca teşvik etmiştir. Kur’an okumanın sevabı ölülere ulaşacak olsaydı, Hz. Peygamber bunu onlara anlatır, onlar da böyle yaparlardı...”

İbni Kayyım, **“Bu söze karşı cevabımız şudur.”** der:

“Bu iddiaların sahipleri hac, oruç, dua ve istiğfar sevaplarının, ölümlere ulaşacağını kabul ediyorlarsa, onlara denilir ki: **‘Bunların sevabının ölümlere ulaşacağını kabul ederken, ne sebeple, Kur'an'ın sevabının ölümlere ulaşacağını reddediyorsunuz? ... Bu, benzer şeyler arasında ayırım yapmaktan başka, ne olabilir?’**”

“Yok eğer, **bu amellerin sevabının ölümlere ulaşacağını kabul etmiyorlarsa, bu olamaz. Zira bu kitap, sünnet, icma ve şer’i prensiplerle sabittir.**”

“Oruç, sadece bir niyetten ve nefsi yeme-içmekten alıkoymaktan ibarettir. Allah Teâlâ bunun sevabını, ölümlere ulaştırdığı halde, amel ve niyetten ibaret olan Kur’an okumanın sevabını, ölümlere niye ulaştırmazın? **Orucun sevabının ulaşması, diğer amellerin de sevabının ulaşacağına delildir.** Orucun sevabının ölümlere ulaşmasıyla Kur’an okumak ve zikir çekmenin sevaplarının ulaşması arasında, ne fark vardır?!.”

İbni Kayyım şöyle devam ediyor:

“Aynı zamanda, **‘Selef böyle yapmamıştır.’** diyen kimse de bilmediği bir konuda konuşuyordur. Bu kişi, bilmediği şeyin, olmadığına şahadet eder.”

“Meselenin sırrı şudur.” diyor İbni Kayyım: **“Sevap, amel edenin mülküdür.** Gönül rızasıyla Müslüman kardeşine bağışlayınca, Allah Teâlâ sevabı, bu kişiye ulaştırır. Öyleyse Kur'an okumanın sevabını, diğer sevaplardan ayırıp, **‘ulaşmaz’** demenin ne geçerliliği vardır? Ayrıca inkârcılar da dahil, her asırda, birçok beldelede, inanlar böyle amel etmişler ve âlimlerden hiçbiri de buna karşı çıkmamıştır.” (*İbnü'l Kayyım el-Cezviyye, Kitabu'r Ruh, s. 190*)

İbni Kayyım'ın sözü burada tamamlandı.

Ey Selefiler! İmaminizi duydunuz, hiç değilse bu meselede, bu imaminize tabi olun...

2. “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” ayetinin manası

Şimdi de Selefilerin şu sözüne cevap vereceğiz. Onlar diyorlar ki:

“Necm suresinde, **‘İnsan için ancak çalıştığı vardır.’** (*Necm, 53/39*) buyrulmuş. Bu ayet ispat eder ki, insanın sevap defterine, sadece kendi amelinin sevabı yazılır. İşlemediği bir amelin sevabı yazılmaz. Ölü adına okunan Kur'an'da, tilaveti ölü değil, başkası yapmaktadır. Bu durumda, başkasının okuduğu Kur'an sevabının, ölüye yazılmaması gerekir. Bu da ispat eder ki, ölüye Kur'an okumanın faydası yoktur ve caiz değildir.”

İşte onlar böyle diyorlar. Bu dersimizde onların bu sözünü, kökünden çürüteceğiz.

Mezkûr ayet-i kerimenin izahını yapmadan önce, bazı hadis-i şerifleri beyan edelim:

Birinci Hadisimiz, İbni Abbas Hazretlerinden nakledilen, şu hadis-i şeriftir:

Resulullah (asm) iki kabre uğradı ve şöyle dedi:

“Şüphesiz bunlar azap olunuyorlar. Büyük bir günahtan dolayı da azap olunmuyorlar. Onlardan biri söz taşır, diğeri ise idrarından sakınmazdı.”

Sonra Resulullah (asm), yaş bir hurma fidanı istedi. Sonra çubuğu ikiye bölerek, bir parçasını birinin, diğer parçasını da diğerinin üzerine dikti ve şöyle buyurdu:

“Bunlar kurumadığı müddetçe azapları hafifletilir.” (*Buhari, Vudu, 55; Müslim, Taharet, 34; Ebu Davud, Taharet, 11; Tirmizi, Taharet, 53; Nesai, Taharet, 27*)

Biz Kur'an'ın haber vermesiyle biliyoruz ki: Her şey, küçük olsun büyük olsun, yerde olsun gökte olsun, canlı olsun cansız olsun, Allah'ı hamd ile tesbih eder. İşte Efendimiz (asm)'ın, kabrin üzerine ağaç dikmesi bu sebeptir. O ağaçlar tesbih ederler ve onların tesbihlerinin bereketiyle, kabirde azap görenlerin sıkıntısı, bir nebze de olsa hafifler.

Eğer, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetini, mutlak kabul edersek; **ölünün, ağacın tesbihinden faydalanmasını neyle izah edeceğiz?** Ağacın tesbihinde ölünün bir çalışması ve bir gayreti olmamasına rağmen ölü, ağacın tesbihinden faydalanmaktadır. Demek insan, başkasının amelinden faydalanabilmektedir. Bu başkası, ağaç da olsa...

İkinci **Hadisimiz**, Efendimiz (asm)'ın, ümmeti adına kurban kesmesidir. Hz. Cabir şöyle anlatıyor:

“Bir Kurban Bayramı'nda, Resulullah (asm) ile namazgâhta hazır bulundum. Hutbesini tamamlayınca minberinden indi. Kurbanlık bir koç getirildi. Resulullah (asm), onu kendi eliyle kesti. Keserken de şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ Bu, benim adıma ve ümmetimden kurban kesemeyenler adınadır!” (*Tirmizî, Edâhî, 20/1521*)

Başka bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

“...Ey Rabbim! (Bu kurban bize) sendendir ve senin için kesiyoruz. Muhammed (asm) ve ümmeti adına kesiyorum...” (*Ebu Dâvud, Edâhî, 3-4/2795; İbn-i Mâce, Edâhî, 1*)

Biz bu hadislerle biliyoruz ki, Efendimiz (asm), ümmeti adına kurban kesmiş ve sevabını ümmetine bağışlamıştır. Eğer, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetini, mutlak kabul edersek; Peygamberimiz (asm)’in, **ümmeti için kurban kesmesini nasıl izah edeceğiz?** Demek bir ayete mana verirken, bütünü düşünmek lazım. Bütünü düşünmeden fetva verdiğinizde, -haşa- Peygamber Efendimiz (asm)’ın, ümmeti adına kurban kesmekle, hata yaptığını söylemek zorunda kalırsınız. Bu söyleyene de Müslüman denmez.

Üçüncü **Hadisimiz**, Hz. Aişe’den rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Efendimiz (asm)’a gelerek şöyle dedi:

‘Annem ansızın öldü. Öyle sanıyorum ki, şayet konuşabilseydi, sadaka verilmesini vasiyet ederdi. Şimdi ben onun adına sadaka versem, sevabı ona ulaşır mı?’ Efendimiz (asm), **‘Evet, ulaşır.’** buyurdu.” (*Buhâri, Cenâiz, 95, Vasâyâ, 19; Müslim, Zekat, 51*)

Şimdi biz, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetini, mutlak kabul edersek; bu hadis-i şerifi nasıl izah edeceğiz? **Hadis diyor ki, senin vereceğin sadakanın sevabı, ölmüş annene ulaşır.** Bu hadise göre, insan için, çalışmadığı şeyin sevabı ve bir karşılığı vardır. Şimdi ne yapacağız; ayeti ya da hadisi inkâr mı edeceğiz? Hayır, inkâr etmeyeceğiz, birazdan yapacağımız gibi, aralarını cem edeceğiz. Ceme geçmeden önce, örnekleri çoğaltmak istiyorum:

Dördüncü Hadisimiz, İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edilmiştir:

“Bir kadın, Efendimiz (asm)’a gelerek şöyle dedi: **‘Kız kardeşim, peş peşe iki ay oruç borcu olduğu halde vefat etti.’** Bunun üzerine Efendimiz (asm) şöyle buyurdu: **‘Ne dersin, kardeşinin borcu olsa, onu öder miydin?’** Kadın: **‘Evet.’** deyince, Efendimiz (asm) şöyle dedi: **‘Allah’a olan borç, ödenmeye daha layıktır.’**” (*Müslim, Sıyam, 27*)

Şimdi biz, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetini, mutlak kabul edersek; bu hadis-i şerifi nasıl izah edeceğiz? Hadiste Efendimiz (asm), ölenin kardeşine diyor ki: **“Ölen kız kardeşinin borcunu ödemek için, onun borcu olan 2 ay orucu sen tut.”**

Bu durumda, ölen kişi, başkasının amelinden faydalanmış olmuyor mu? Oluyor... Demek insan için, çalıştığından başkası da var. Var ki, Peygamberimiz (asm), kendisine gelen kadına, ölen kardeşi için, iki ay oruç tutmasını emrediyor.

Beşinci Hadisimiz, İbni Abbas Hazretlerinden rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Efendimiz (asm)’a şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Resulü! Allah’ın kullara yazdığı hac farızası, yaşlı ve ihtiyar babama ulaştı. Ancak o, bineğin üzerinde durabilecek halde bile değil. Ben ona bedel hac yapabilir miyim?’ Efendimiz (asm): ‘**Evet.**’ dedi.” (Buhari, Hac, 1; Müslim, Hac, 407, 408)

Şimdi biz, «**İnsan için ancak çalıştığı vardır.**» ayetini, mutlak kabul edersek; **başkası adına hac yapılabilmeyi neyle izah edeceğiz?** Edemeyiz. O zaman da ya bu hadisleri ya da mezkûr ayeti inkâr etmek durumunda kalırız. Bunların inkâr ise mümkün değildir. Zira biri ayettir, diğeri de sahih hadistir. Ve bu manadaki hadisler, büyük bir yekûn teşkil ederler. Ayet ve hadislerin inkârı mümkün olmadığına göre, yapılacak iş, vech-i tevfikini, yani aralarındaki uyumu bulmaktır.

Bu uyumu bulamazsanız, ayetlerle sabit olan; **peygamberlerin şefaatinin, meleklerin insanlar için istiğfar etmesini, dirilerin ölümleri için dua etmesini** ve bunlar gibi şeyleri izah edemezsiniz. Zira meleğin istiğfarı, insanın kendi ameli değildir. **İnsana, amelinden başka bir şey fayda vermiyorsa, meleğin istiğfarı manasızdır ve boştur.** Hâlbuki Mümin suresi, 7. ayetle sabittir ki, melekler insanlar için istiğfar ederler. Meleklerin istiğfarının, insana bir faydası vardır ki, Allah meleklerle bunu emretmiştir. Bu da başkasının amelinden de insanın faydalanabildiğini ispat etmektedir.

Yine, “**İnsan için ancak çalıştığı vardır.**” ayetini, mutlak kabul edersek; **bir başkası için dua etmek anlamsız olacaktır.** Çünkü bu dua, hakkında dua edilenin ameli değildir. Bir başkasının amelidir... Ama Allah, müminlerin birbirine dua etmesini emretmiştir. Müminlerin bir-

birine duasının bir faydası vardır ki, Allah bunu emretmiştir. Bu da başkasının amelinden de insanın faydalanabildiğini ispat etmektedir.

Bu izahlardan sonra, şimdi, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetinin manasını izah edelim. Böylece, biraz önce zikrettiğimiz hadis ve ayetlerle; bu ayetin vech-i tevfiği ortaya çıksın:

Birinci izah şudur:

Allah Teâlâ, insan için, kendi çalıştığından başkasının olmadığını beyan buyurmuştur. Ayetteki, **لِلْإِنْسَانِ** **“İnsan için”** kelimesinin başındaki **“lam”** edatı, **Arapçada, mülkiyet ve gereklilik için kullanılır.** Buna göre ayetin manası şöyle olur:

“İnsanın yaptığı şeyden başkası, onun mülkü değildir ve ona bir sevap vermek gerekmez. Bir başkası onun adına sadaka verecek olursa, o kimsenin lehine, herhangi bir mükâfatın gerekmesi, söz konusu değildir. Çünkü bu sadaka, onun mülkü değildir ki, ona sevap vermek, Allah’a vacip olsun. Lakin Allah’ın rahmeti ve lütfu, adaletini geçmiş; layık olmadığı halde ona, başkasının sevabını vermiştir. Nasıl ki Allah Teâlâ, hiçbir ameli olmayan küçük çocukları cennete koyar, onlara lütufta bulunur. Aynen bunun gibi, hak etmediği halde, insana da lütufta bulunur; başkasının amelini, onun amel defterine kaydeder. Demek mezkûr ayet-i kerime, Allah’ın adaleti; diğer hadis ve ayetler de Allah’ın rahmet ve lütfunun, genişliği makamında beyan edilmiştir.”

Yani şöyle denilmek istenmiştir:

“Ey İnsan, senin için ancak çalıştığının karşılığı olabilir. Sen sadece bunu hak ediyorsun ve bu benim adaletimdir. Lakin ben sana, adaletimle değil, rahmetimle muamele ediyorum. Hakkın, sadece amelinin karşılığı iken, ben sana, hak etmediğini de veriyorum. Artık sen de bu rahmeti düşün ve bana kul ol...”

İşte mezkûr ayet, bu manayı ifade etmektedir.

Ayetin ikinci izahı şudur:

Razi Hazretleri der ki: Eğer insan, dostunun yaptığı bir iyiliğin,

kendisine fayda vermesi için, **iman konusunda çalışıp gayret göstermeseydi**, dostunun sadakasının ona bir faydası olmazdı. Başkasının iyiliğinin, kişiye faydası olabilmesi için, onun imanda sebat göstermesi ve iman üzere ölmesi gerekir. Dolayısıyla bu da demektir ki, yine insan için, ancak çalıştığı şey vardır. O iman için çalışmış ve bu çalışmaya mukabil, dostlarının dua ve sadaka gibi ibadetlerine, hissedar olmuştur. Eğer imana çalışmasaydı, asla onlardan nasibi olmazdı...

Ayetin üçüncü izahı da şudur:

Bu aynı zamanda, Razi Hazretlerinin ikinci bir izahıdır. Üstad der ki: **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayeti, onun amelinin muhafaza olacağı hususunda, bir haberdur. Amelinde bir eksikliğin veya kaybolmanın söz konusu olmayacağını bildirir.

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinden bir alıntı yapsak; ayetin geniş manası şöyle olur ve ayet insana şöyle der:

“Ey biçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, **‘Eyvah, malımız harap olup çalışmamız heba oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik.’** demeyiniz, feryad edip mahzun olmayınız. Çünkü sizin her şeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükafatını verecek ve her hayır elinde, ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelâl, sizi celb edip, yeraltında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır...

İşte, **“İnsan için ancak çalıştığı vardır.”** ayetinin manası, budur; amelin muhafaza olacağını bildirir. Bu manasıyla ayet, Zilzal suresindeki şu ayete benzer:

“Kim zerre miskal hayır işlerse, onun mükafatını görecektir. Kim de zerre miskal kötülük yaparsa, o da onun cezasını görecektir.” (Zilzal, 99/7-8)

Bu izahın aynısını, Ebu Suud Hazretleri de yapar. O şöyle ifade eder:

“Peygamberlerin şefaati, meleklerin istiğfarı, dirilerin ölümleri için dua ve sadakaları gibi; insanın kendi amelinden olmamakla beraber,

kendisine faydası olduğu bilinen işlere gelince, bütün bunların fayda sağlaması, **insanın kendi ameli olan imana ve dine bağlılığına dayanır.** İman olmayınca, hiçbir şeyin faydası olmayacağı için, bu sevaplarda da faydalı olan, yine kişinin kendi gayret ve amelidir..." (Elmalî Hamdî Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili Tefsiri*)

Mezkûr ayete 3 farklı izah yaptık. Müfessirler daha başka izahlar da yapmışlar; daha fazlasını arzu eden, tefsir kitaplarına bakabilir.

3. "Evlerinizi kabre çevirmeyin." hadisinin izahı

Bu dersimizde, Seleflerin şu sözüne cevap vereceğiz.

Onlar diyorlar ki: Hadis-i şerifte şöyle buyrulmuş:

"Evlerinizi kabre çevirmeyin. Şüphesiz şeytan, içinde Bakara suresi okunan evden kaçır." (Müslim, *Müsâfirin*, 212; Tirmizi, *Feza-ili'l Kur'an*, 2)

Onlara göre bu hadis, ölüye Kur'an okunmayacağına delilmiştir. Hadiste, **"Evlerinizi kabre çevirmeyin."** buyrulmuş. Bu ifadede, Kur'an okunmayan ev, kabristana benzetilmiş. Demek kabristanda Kur'an okumak caiz değil ki, bu benzetme yapılmış.

İşte onlar böyle manasız bir söz söylüyorlar. Biz onlardan çok basit bir şey istedik. **Dedik ki:** Ölünün arkasından veya kabristanda, Kur'an okumanın yasak olduğuyla ilgili, bize bir hadis gösterin. Tek bir hadis gösterin, biz sözünüzü kabul edeceğiz. Hatta bu hadis zayıf olsun, sahih de olmasın, biz yine sözünüzü kabul edeceğiz...

Ama Selefler bunu yapamıyorlar. Yapamadıkları için de meseleyle hiç alakası olmayan hadislerden, delil çıkarmaya çalışıyorlar. Şimdi onlara diyoruz ki:

"Evlerinizi kabre çevirmeyin." hadisiyle, ölünün arkasından Kur'an okumanın ne alakası var? **Hadiste zikredilen kabir, toprağın üstü değil, altıdır. Kabrin altında,** ne Kur'an okumak vardır, ne namaz kılmak vardır, ne de başka bir ibadet vardır. Kabirdeki için, artık imtihan dünyası kapanmış, onunla ameli arasına, bir perde girmiştir.

İşte Efendimiz (asm), içinde Kur'an okunmayan, namaz kılınmayan ve ibadet yapılmayan evi, kabre benzetmiştir. Toprağın altındaki ölüler ibadet yapmadıkları gibi; o evdeki insanlar da ibadet yapmazlar. Âdeta onlar ölüler gibidir ve evleri de içinde ibadet olmayan kabirlere benzer.

İşte hadisteki benzetmenin manası budur. Bu benzetmeyle, kabirleri ziyaret edenlerin, ölüleri başında Kur'an okumasının, ne ilgisi vardır?

İlgisi olmadığını onlar da biliyor. Lakin söyleyecek söz olmayınca; insan davasını ispatta böyle aciz kalınca, konuşmuş olmak için konuşuyor. Bunların da misali bu...

Sözü daha fazla uzatmaya gerek yok. Herhalde, **“Evlerinizi kabre çevirmeyin.”** hadisinin manası anlaşılmıştır.

Ölülere bağışlanan Kur'an'ın sevabı bölünür mü?

Bu dersimizde, şu sorunun cevabını vereceğiz:

- Okuduğumuz Kur'an'ın sevabını bağışlarken, ölülerimizin tamamına niyet ediyoruz. Acaba sevap, ölülere bölünüyor mu, yoksa her bir ölü, sevabın tamamını mı alıyor?

İbni Hacer Hazretleri bu konuda der ki:

“Ölülere okunan Kur'an'ın sevabı, bölünmeden tam olarak kendilerine ulaşır. Bu, Allah'ın geniş rahmetine en uygun olandır.”
(*Buğyetu'l-Mustersidin*, 2/97)

Üstad Bediüzzaman Hazretleri de sevabın bölünmeyeceği görüşündedir. **Birinci Şua** isimli eserinde, bu meseleyi izah eder. Üstad Hazretlerinin yaptığı izahı anlayabildiğimizi, kendi kelimamızla şöyle izah etmeye çalışalım:

- Dünyada 7 milyar insan var. **Her birinin cep telefonu olduğunu farz edelim.** Hepsi aynı anda aynı radyo kanalını açsa, bir frekânstan yayınlanan ses, tam 7 milyar kişiye aynı anda ulaşır. Ne bir karışıklık olur, ne de bir zorluk...

- Yeryüzünde bir milyar evin olduğunu farz edelim. **Her evde bir televizyon olsa**, hepsi aynı kanalı açsa, aynı canlı yayın bir anda, bir milyar evde gözüktür. Biri, diğerine mani olmaz.

- **Bazı illerimizde ezan tek bir merkezden okunuyor.** Tek bir merkezden okunan ezan, milyonlarca insanın kulağına aynı anda ulaşılıyor. Hiçbir zorluk olmuyor.

- **Bir lambanın karşısına binlerce ayna koysak**, her aynada bir lamba gözüktür. Hiçbir zorluk ve karışıklık olmaz.

- Yine **Güneş'e karşı, milyarlarca cam veya şeffaf şey koysak**, Güneş aynı anda milyarlar yerde temessül eder. Bir yere ulaşması, diğer yere ulaşmasına mani olmaz.

Dünyada bu kadar örneği gördükten sonra; Fatiha, Yasin ve Kur'an hatmi gibi şeylerin, bir anda bütün ölümlere ulaşmasını, niçin akıldan uzak görelim?

Bir Fatiha'nın milyonlarca ölüye aynı anda ulaşmasıyla; bir kanalda oynayan filmin, milyonlarca evde aynı anda seyredilmesi arasında, ne fark vardır?

Yine bir Yasin-i şerifin, milyarlarca ferde aynı anda ulaşmasıyla; bir radyo kanalından yapılan yayının, milyarlarca kişiye aynı anda ulaşması arasında, ne fark vardır?

Yine bir lambanın, binlerce aynada aynı aynada temessülüyle; nurani bir sevabın, binlerce ruh aynasında aynı anda temessülü arasında, ne fark vardır?

Hiçbir fark yoktur. Buna kadir olan Allah Teâlâ, diğerine de kadir. Amenna ve saddeknâ...

Cenab-ı Hak, bu derslerimizi dergâhında kabul eylesin. Bizi, iman hizmetinde istihdam etsin. Bu eseri bizim, bu eserde emeği geçenlerin ve halisane bu dersleri seyredenlerin günahlarına kefarete yapsın. Bizi kendine kul, Habibine ümmet eylesin. Amin...

Biz **“Ölünün arkasından Kur'an okunur.”** derken; öyle ses cihazları kurulmuş, hocalara para verilmiş, gösteriş ve riyanın olduğu okumaları kas-tetmiyoruz. Zaten Kur'an okutmak için ücret ver-mek haramdır. İçinde riya olan amel de Allah katın-da makbul değildir. Bizim **“Caizdir.”** sözümüzün manası şudur:

Kişi annesinin, babasının, eşinin ya da bir dostu-nun kabrine ziyarete gider. Kabrin başında boynunu bükerek; tevazu ve huşu ile tefekkür ve ihlasla Kur'an okur, sonra okuduğu Kur'an'ın sevabını ölüye ba-ğışlar ve onun arkasından da dua eder. Bunu kab-ristanda yapabileceği gibi, evinde veya başka bir yerde de yapabilir. Yeter ki işin özünde ihlas olsun. İşte bizim **“caizdir”** dediğimiz şey bu ve inşallah bu davamızı, delillerle ispat ettik.